
ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

DOI: 10.25140/2410-9576-2023-1(26)-7-18

УДК 338.12

JEL Classification: R10; R58

Михайло Газуда

доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки і підприємництва
ДВНЗ "Ужгородський національний університет" (Ужгород, Україна)

E-mail: misha.gazuda@uzhnu.edu.ua**ORCID:** <https://orcid.org/0000-0003-3947-5997>. **ResearcherID:** [AAU-3600-2020](https://orcid.org/0000-0003-3947-5997)**Леся Газуда**

доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки і підприємництва
ДВНЗ "Ужгородський національний університет" (Ужгород, Україна)

E-mail: lesya.gazuda@uzhnu.edu.ua**ORCID:** <https://orcid.org/0000-0003-2469-3748>. **ResearcherID:** Y-9484-2018**Яніна Алмашій**

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки і підприємництва
ДВНЗ "Ужгородський національний університет" (Ужгород, Україна)

E-mail: yanina.almashiy@uzhnu.edu.ua**ORCID:** <https://orcid.org/0000-0001-8646-3417>**НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЦИКЛІЧНОСТІ
РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ**

Анотація. Стаття присвячена дослідженню наукових підходів до розуміння сутнісних особливостей циклічності розвитку економічної системи. Розглянуто окремі підходи до наукового трактування циклічності розвитку економіки, особливостей прояву економічних циклів і кризових явищ у межах економічних систем на різних рівнях, зокрема мікро-, мезо- та макрорівні. Обґрунтовано наукові аспекти сутнісного розуміння економічних циклів, циклічних коливань у їх взаємозумовленості між явищами й подіями економічного характеру, циклічними й нециклічними факторами впливу на формування ринкової кон'юнктури. Відзначено роль науково-технічного прогресу й інноваційних впроваджень, які формують синергічний ефект забезпечення економічного розвитку. У процесі наукового пошуку виявлено окремі закономірності еволюційного характеру, що проявляються в інтервальних періодах економічних циклів і супроводжуються як розвитком і процвітанням економіки країни, так і спадними та кризовими тенденціями.

Ключові слова: наукові аспекти; циклічність розвитку економіки; інновації; науково-технічний прогрес; кризові явища.

Бібл.: 16.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Постановка завдання. Характерною особливістю розвитку економіки є її циклічність, оскільки зазначений процес супроводжується періодами депресивного стану, нерівномірністю економічного зростання, або ж навпаки спаду (рецесії). Зазначений процес відмічається середньо-, довго- і зверх довготривалими періодами, тобто циклами розвитку. Водночас циклічність економічного розвитку в різні періоди набуває більш чи менш рівноважного стану, окреслюючи економічні цикли з їх періодичним повторенням спадних і зростаючих коливань проявляючись у пофазових межах, зокрема кризи, депресії, поживлення і піднесення. Важливого значення набуває стан досягнення економічної рівноваги, де збалансовуються важливі складові суспільного розвитку пов'язані з виробництвом товарів, наданням послуг споживання, задоволенням попиту й наявністю ресурсного потенціалу відповідно до потреб.

Економіка періодично переходить від одного відносно рівноважного, сталого стану до іншого рівноважного стану через перехідний кризовий період, який характеризується посиленням нестійкості, спадом виробництва, хаотичними змінами, перебудовою структури економіки. При цьому економічна система очищується від застарілих елементів та збагачується додатковим вмістом за рахунок притаманній їй спадковій мінливості, яка сприяє адаптації до нових умов розвитку суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багатогранність наукових підходів до тлумачення сутності циклічності розвитку економіки має свої особливості й окремі аспекти. Зазначені підходи розглядалися вітчизняними й зарубіжними вченими, зокрема Р. Кучеренко, А. Андрейченко, С. Левинський, Є. Рак [11], А. Гальчинський [3] стосовно розгляду особливостей циклічних коливань у національній економіці та трансформаційних змін у глобальній економіці з обґрунтуванням концептуальних альтернатив і тенденцій розвитку; Д. Лук'яненко, А. Поручник, Я. Столярчук в частині наукової розвідки щодо антициклічного регулювання ринкової економіки з акцентом на глобалізаційні економічні виклики [1]; О. Білоцерківець, Т. Бурлай, Н. Гончар, І. Крючкова [6], В. Геєць [4; 5], М. Скрипниченко [9], С. Шумська [16] в дослідженнях природи економічних дисбалансів, шоків впливів та окресленні пріоритетів забезпечення стабільного економічного зростання;

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Х. Кларк, К. Маркс, Т. Тук, У. Н'юмарч, Р. Дж. Хоутрі, І. Фішер, Г. Хаберлер [1], М. Туган-Барановський [10; 2], Й. Шумпетер [14; 15], М. Кондратьєв [8], О. Завгородня [7] в розкритті сутнісних характеристик економічних циклів, кризових явищ і промислових циклів, теоретичних підходів до тлумачення циклічності економічного розвитку та окресленні ролі науково-технічного прогресу та інновацій для зростання економіки та багато інших науковців і вчених-економістів.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Незважаючи на значний науковий доробок з досліджуваної теми, додаткових досліджень потребують питання щодо розгляду особливостей циклічності розвитку в межах економічної системи, зокрема мікро-, мезо-, макрорівні з обґрунтуванням наукових аспектів сутнісного розуміння економічних циклів, у тому числі К-циклів, що окреслюють ключові пріоритетні форми соціально-економічних циклів, формуючи тенденції сучасного гео економічного й геополітичного розвитку. Зазначене актуалізує тематику наукового пошуку.

Мета статті. Метою є дослідження окремих наукових підходів та особливостей циклічності як форми економічного розвитку.

Виклад основного матеріалу. Процеси життєзабезпечення людини й суспільного розвитку загалом у перманентному вимірі супроводжуються періодичністю, де присутніми є як періоди відродження, розквіту, так і занепаду, спаду, кризових явищ. У контексті зазначеного ці періоди мають циклічний характер, оскільки на періоди економічного зростання справляють вагомий вплив економічні кризи, коли порушується рівновага між попитом і пропозицією на вироблені товари й надавані послуги, спричиняючи процеси депресивності й окреслюючи економічну кон'юнктуру окремої країни, або ж виходячи за її межі, формуючи сукупність умов для розвитку світової (глобальної) економіки.

Сутнісні особливості понять циклічності й кризовості економічного розвитку, тією чи іншою мірою розглядалися та обґрунтовувалися крізь призму різноманітних наукових аспектів і теоретичних підходів. Так, еволюція наукових пошуків і досліджень зазначеної проблеми сягає більш як два століття, оскільки на початку ХІХ ст. Х. Кларк припустив невідповідність інтервального періоду між двома економічними кризами – кінця ХVІІІ (1793 р.) та середини ХІХ століть (1847 р.). Еко-

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

номічні цикли та кризові явища в промисловому виробництві були обґрунтовані К. Марксом. Він пофазово виокремив промислові цикли, які змінюючи одне одного поступово проходять фази пов'язані з кризою, депресією, пожвавленням і наприкінці – фазою підйому, охоплюючи специфічні особливості відтворювального процесу в промисловості. При цьому теоретик зауважив, що матеріальною основою періодичності криз є масове оновлення основного капіталу, що безпосередньо пов'язано зі зміною технологічного укладу. Окресливши вагому роль науково-технічного прогресу й формування монополій на виробництво і збут товарів і послуг, спрогнозував тенденції змін, пов'язані зі скороченням тривалості кожного з наступних економічних циклів [1, с. 15]. Доцільно зазначити, що Й. Шумпетер також взаємозумовлював циклічність розвитку економіки з науково-технічним прогресом, вважаючи, що зростання економіки - це циклічний процес, який має стрибкоподібний характер щодо впровадження інновацій [15].

Науково-теоретичні аспекти кризових явищ обґрунтували Т. Тук і У. Н'юмарч, акцентуючи увагу на тому, що кожна з наступних фаз циклів ділової активності започатковується в попередніх, формуючи основи циклічності оцінювання економічної динаміки. Водночас зазначені підходи стали базовими при аналізуванні циклів у сфері економіки, окресливши ендогенно зумовлені, генетично відтворювальні процеси ділової активності суб'єктів господарювання у різних сферах і видах економічної діяльності [1, с. 15].

Подальші дослідження щодо циклічності розвитку економіки стосуються кінця XIX – початок XX ст., де розвиток отримала кредитно-грошова концепція, за якої виникнення кризового явища пов'язано з дисбалансом ринкової рівноваги стосовно грошового попиту і пропозиції. Зазначена концепція обґрунтовувалася багатьма науковцями, серед яких Р. Дж. Хоутрі, І. Фішер, які вважали, що кризові явища спричиняються нестачею грошей, справляючи вагомий вплив на формування збалансованості розвитку економічних систем. Загалом, як вважає Г. Хаберлер, жодне обґрунтування будь-якого з економічних циклів не пояснюється без акцентування вагомої ролі грошового факторного впливу [12].

Фундаментальними є дослідження здійснені на початку XX ст. М. Кондратьєвим [8]. Ним було обґрунтовано теорію "великих циклів кон'юнктури", що в науковій літературі ще називають циклами Конд-

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

ратьева, кондратьєвськими довгими хвилями, або ж К-хвилями. Перша хвиля охоплює період пожвавлення й зростання у промисловій сфері та сільському господарстві, друга хвиля стосується їх занепаду. Підсилюючий ефект кожного з циклів піднесення чи занепаду вчений охарактеризував крізь призму малих циклів розвитку економіки, які поєднуються з великими циклами. У зазначеному контексті малі цикли в змозі підсилити економічний ефект великого циклу в період його піднесення, і навпаки сприяти посиленню кризових і депресивних явищ в економічній системі, знижуючи можливості економічного розвитку. На взаємозумовленість і взаємозалежність досліджуваних циклів впливають економічні коливання з періодичним повторенням фази піднесення економічної активності і її спадом, й окреслюється їх тривалим та інтенсивним характером. Як зауважує М. Кондратьєв, зазначені коливання пов'язані з періодами оновлення капіталу, а також регулярною змінністю щодо тривалості періодів, що корелюються надлишком й нестачею капіталу. Акцентується увага на тому, що в такі періоди сфери й види економічної діяльності набувають інертного характеру, відзначаючись кризовим станом та спадними тенденціями, різким зниженням виробництва товарів, або ж його припиненням, зниженням норми прибутковості. Водночас знижується можливість впровадження інновацій і наукових винаходів у процес виробництва.

Дослідження підтверджують, що кондратьєвські цикли, тобто К-цикли є однією з пріоритетних форм соціально-економічних циклів, яка окреслює сучасні тенденції в геоекономічній і геополітичній сферах. Так, циклічні динамічні процеси соціально-економічного розвитку на початку ХХІ ст., у глобальному вимірі, характеризуються сучасними ознаками модифікаційних видозмін К-циклів, до яких можна віднести, зокрема [13]: більш низькі темпи приросту ВВП на душу населення розвинених країн у підвищувальній хвилі щодо попередньої знижувальної хвилі; вихід країн, що розвиваються, на передові позиції забезпечення щодо зростання світового господарства.

Таким чином, можна відмітити, що К-цикли в межах сучасного розвитку економічних систем не втратили актуалізації динамічного факторного впливу на безперервний процес суспільних змін, що характеризуються незворотними явищами й закономірностями розвитку суспільства, залишаючись при цьому домінуючою формою соціально-економічних циклів. Водночас вагомого значення зазначена теорія

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

М. Кондратьєва набуває з методологічної точки зору, оскільки за допомогою неї можна прогнозувати циклічні економічні процеси розвитку економіки передбачати період спаду (депресій) та зростання (підйом) виробництва.

Сутнісні особливості циклічності економічного розвитку, зокрема циклічних коливань виокремлено низкою науковців [11, с. 12], які розглядають економічні цикли як взаємозв'язок між явищами й подіями економічного характеру з притаманними їм хвилеподібними коливаннями, що зумовлюються оцінюванням рівнів економічного зростання. Важливим при цьому, як вважають науковці, у межах циклічних коливань є факторні впливи на формування ринкової кон'юнктури, які можна узагальнити за двома групами: циклічними й нециклічними факторами впливу. Перманентністю визначаються циклічні фактори впливу, до яких належать еволюційні умови та інноваційні процес, пов'язані з науково-технічним розвитком. Нециклічні фактори стосуються грошово-кредитних відносин; розширеного відтворення як суспільного (соціального) капіталу з формуванням сучасних підходів до забезпечення соціального комфорту та збереження та примноження соціальних благ, а також національного продукту, як сукупності вироблених товарів і надаваних послуг. Крім цього, нециклічні охоплюють виробничі фактори; сукупність господарчих інститутів, зокрема власності, виробництва, ринку та споживання; політичні інститути, як різновид соціальних інститутів, спрямованих на підтримання владних структур; інноваційні кластери як пріоритетний напрям поєднання інтересів виробництва-науки й держави, що у взаємодії забезпечує конкурентні переваги розвитку економічної системи, формуючи нову інноваційну модель її зростання як на мезо-, так і на макрорівні; фактор зовнішньоекономічної діяльності як одного з найважливіших чинників впливу на формування ефективної моделі розвитку економіки; фактор сезонності, як взаємозалежності обсягів виробництва продукції, надання послуг з певним проміжком часу. Водночас фактор сезонності чітко окреслюється в різних сферах і видах економічної діяльності, зокрема досить відчутним він є у сфері аграрного господарювання, туристично-рекреаційній галузі, певною мірою у сфері лісогосподарювання тощо.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

У контексті окреслених факторів впливу на забезпечення збалансованості розвитку економічної системи як на мікро-, мезо-, так і на макрорівнях впливають непостійні фактори, до яких належать соціальні конфлікти, як складне соціальне явище, при якому загострюються соціальні суперечності, процес поглиблення яких характеризується ризиковістю і непередбачуваністю. До вказаних факторів можна віднести екстремальні явища природного походження, наприклад, стихійні лиха, зокрема повені, селі, лісові пожежі, землетруси тощо, які часто мають катастрофічний характер і значною мірою впливають на забезпечення життєдіяльності людини й розвитку економіки країни та її регіонів.

Окремі науковці вважають [11], що всі теорії економічного розвитку обґрунтовують періодичність циклів як цифрове математичне повторення, що має певний інтервал, який не характеризується тимчасовим проміжком через неможливість його постійного вимірювання. Зазначену особливість зауважував В. Вернадський, окреслюючи теорію ноосферного розвитку природа якого взаємозумовлюється накопиченням циклічних сил, оскільки їх нерівномірність зумовлюється конвергенційними тенденціями, коли зазначені цикли можуть посилюватися, або ж послаблюватися під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів.

Одним із вагомих факторних впливів є інновації, як синергійний ефект для поштовху щодо забезпечення економічного розвитку, впровадження яких М. Кондратьєв взаємозумовив як перехід до нового (інноваційного) циклу, які тією чи іншою мірою посилюють зазначений ефект як на початковій стадії розвитку, так і в самому процесі. Хвилеподібність зазначеного циклу має певні передумови, які стосуються наявності наукових відкриттів і технічних винаходів, а також можливостей їх застосування у сфері господарювання. При цьому саме інноваційний фактор є основою збалансованого розвитку великих циклів, за М. Кондратьєвим [8]. Аналогічний підсумок зроблено Й. Шумпетером [14], який зазначав, що інноваційне проходить специфічний процес, оскільки не завжди виринає зі старого, а може розміщуватися поряд з ним, витіснити, і в подальшому замінювати його. При цьому передумовою періоду зростання (підйому) є структурна перебудова економіки, а подальший розвиток є не тільки продовженням поперед-

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

нього, але новим розвитком, який може супроводжуватися новими передумовами і новими людьми відповідно до ситуації й обставин, що мають як ендогенний, так і екзогенний характер прояву.

Висновки та пропозиції. Таким чином, дослідження підтверджує, що вивчення особливостей, тенденцій і закономірностей протікання кризових явищ і економічних циклів, що мають специфічний характер прояву уможлиблює здійснення оцінки стану економічної активності суб'єктів господарювання в різних сферах і видах економічної діяльності, зокрема і в межах різних рівнів, передусім мікро-, мезо- і макроекономічної системи країни, в цілому. Важливим при цьому є можливість формування ймовірнісних, потенційно підтверджених прогнозів соціально-економічного розвитку країни та її регіонів на перспективу. Крім цього, на основі зазначених прогнозів окреслюється сукупність економічних заходів щодо передбачення й усунення, або ж нівелювання негативних тенденцій, що тією чи іншою мірою справляють вплив на забезпечення збалансованого розвитку економіки будь-якої країни. Неможливість застосування науково-теоретичних підходів щодо виокремлення проблемних питань розвитку у сфері економіки може призвести до фінансово-економічного дисбалансу господарської системи спричиняючи довготривалі економічні кризи. У межах наукового пошуку виявлено певні закономірності еволюційного характеру, що проявляються в інтервальних періодах економічних циклів, які супроводжуються як розвитком і процвітаням економіки країни, так і спадними і кризовими тенденціями.

Список використаних джерел

1. Антициклічне регулювання ринкової економіки: глобалізаційна перспектива : монографія / Д. Г. Лук'яненко, А. М. Поручник, Я. М. Столярчук [та ін.] ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Д. Г. Лук'яненка та д-ра екон. наук, проф. А. М. Поручника. – Київ : КНЕУ, 2010. – 334 с.
2. Бажал Ю. М. Актуальність ідей М. І. Туган-Барановського для теорії економічного розвитку / Ю. М. Бажал // Михайло Іванович Туган-Барановський: особистість, творча спадщина і сучасність : [монографія] / під заг. ред. О. О. Шубіна, А. А. Садкова. – Донецьк : Каштан, 2007. – С. 196–213.
3. Гальчинський А. С. Глобальні трансформації: концептуальні альтернативи. Методологічні аспекти / А. С. Гальчинський. – Київ : Либідь, 2006. – 312 с.
4. Геєць В. М. Нестабільність та економічне зростання / В. М. Геєць. – Київ : Ін-т екон. прогнозів., 2000. – 344 с.
5. Геєць В. М. Феномен нестабільності – виклик економічному розвитку : [монографія] // В. М. Геєць ; НАН України, Держ. установа "Ін-т економіки та прогнозування НАН України". – Київ : Академперіодика, 2020. – 454 с.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

6. Економіка України: шокові впливи та шлях до стабільного розвитку / [О. Г. Білоцерківець, Т. В. Бурлай, Н. Ю. Гончар та ін.] ; за ред. д-ра екон. наук І. В. Крючкової; НАН України; Ін-т екон. та прогноз. – Київ, 2010. – 480 с.
7. Завгородня О. О. Теорія інновацій: проблеми розвитку і категоріальної визначеності / О. О. Завгородня // Економічна теорія. – 2006. – № 4. – С. 27–39.
8. Марочко В. І. Кондратьєв Микола Дмитрович / В. І. Марочко, Д. В. Грузін // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. – Київ : Наукова думка, 2009. – Т. 5 : Кон-Кю. С. 19.
9. Моделі ідентифікації макроекономічних дисбалансів в Україні : монографія / за ред. М. І. Скрипниченко. – Київ : ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України», 2015. – 544 с.
10. Туган-Барановський М. І. Вплив ідей політичної економії на природознавство та філософію / М. І. Туган-Барановський // Філософська і соціологічна думка. – 1993. – № 9-10. – С. 112–131.
11. Циклічні коливання в національній економіці / В. Р. Кучеренко, А. В. Андрейченко, С. В. Левинський, Є. В. Рак. – Одеса : Атлант, 2010. – 144 с.
12. Циклічність розвитку економіки в теоріях сучасного монетаризму [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/32607052.pdf>.
13. Циклічність як форма поєднання стабільності та нестабільності в економічному розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b01f1224-b2a7-4a8b-8ac0-b6a7cd65374b/content>.
14. Шумпетер Й. Теорія економічного розвитку: Дослідження прибутків, капіталу, кредиту, відсотка та економічного циклу / Й. Шумпетер. – Київ : Києво-Могилянська академія, 2011. – 242 с.
15. Шумпетер Й. А. Капіталізм, соціалізм і демократія / Шумпетер Й. А. ; [пер. с англ. В. Ружицький, П. Тарашук]. – Київ : Вид-во «Основи», 1995. – 528 с.
16. Шумська С. С. Макроекономічні дисбаланси економічного розвитку: європейська практика та оцінка ситуації в Україні [Електронний ресурс] / С. С. Шумська // Європейський вектор економічного розвитку. Економічні науки. – 2015. – № 1 (18). – С. 211-226. – Режим доступу: <http://eurodev.duan.edu.ua/images/PDF/2015/1/24.pdf>.

References

1. Lukianenko, D.H., Poruchnyk, A.M. (Eds.), Stoliarchuk, Ya.M. (2010). *Antytsyklichne rehulivannia rynkovoї ekonomiky: hlobalizatsijna perspektyva [Anti-cyclical regulation of the market economy: globalization perspective]*. KNEU.
2. Bazhal, Yu.M. (2007). Aktualnist idei M.I. Tugan-Baranovs'koho dlia teorii ekonomichnoho rozvytku [The relevance of the ideas of M. I. Tugan-Baranovsky for the theory of economic development]. In O.O. Shubina, A.A. Sadkova (Eds.), *Mykhailo Ivanovych Tugan-Baranovskiy: osobystist, tvorcha spadschyna i suchasnist – Mykhailo Ivanovich Tugan-Baranovsky: personality, creative heritage and modernity* (pp. 196–213). Kashtan S.
3. Halchynskiy, A.S. (2006). *Hlobalni transformatsii: kontseptualni alternatyvy. Metodolohichni aspekty [Instability and economic growth]*. Lybid.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

4. Heiets, V.M. (2000). *Nestabilnist ta ekonomichne zrostannia [The phenomenon of instability – a challenge to economic development]*. In-t ekon. prohnouzuv.
5. Heiets, V.M. (2020). *Fenomen nestabil'nosti – vyklyk ekonomichnomu rozvytku [Economy of Ukraine: shock effects and the path to stable development]*. Akadempriodyka.
6. Bilotserkivets, O.H., Burlai, T.V., Honchar, N.Yu., Kriuchkovi, I.V. (Ed.). (2010). *Ekonomika Ukrainy: shokovi vplyvy ta shliakh do stabilnoho rozvytku [Global transformations: conceptual alternatives. Methodological aspects]*.
7. Zavorodnia, O.O. (2006). *Teoriia innovatsii: problemy rozvytku i katehorialnoi vyznachenosti [Innovation theory: problems of development and categorical certainty]*. *Ekonomichna teoriia – Economic theory*, (4), 27–39.
8. Marochko, V.I., Hruzin, D.V. (2009). Kondratiev Mykola Dmytrovych. In V.A. Smolii (Ed.), *Entsyklopediia istorii Ukrainy – Encyclopedia of the History of Ukraine* (Vol. 5, p. 19). Naukova dumka
9. Skrypnychenko, M.I. (Ed.). (2015). *Modeli identyfikatsii makroekonomichnykh dysbalansiv v Ukraini [Models of identification of macroeconomic imbalances in Ukraine]*. DU «Instytut ekonomiky ta prohnouzuvannia NAN Ukrainy».
10. Tuhan-Baranovskyi, M.I. (1993). *Vplyv idei politychnoi ekonomii na pryrodoznavstvo ta filosofiiu [The influence of ideas of political economy on natural science and philosophy]*. *Filosofska i sotsiologichna dumka – Philosophical and sociological thought*, (9-10), 112–131.
11. Kucherenko, V.R., Andreichenko, A.V., Levynskyi, S.V., Rak, Ye.V. (2010). *Tsyklichni kolyvannia v natsionalnii ekonomitsi [Cyclical fluctuations in the national economy]*. Atlant.
12. Tsyklichnist rozvytku ekonomiky v teoriakh suchasnoho monetaryzmu [Cyclical development of the economy in the theories of modern monetarism]. (n.d.). <https://core.ac.uk/download/pdf/32607052.pdf>.
13. Tsyklichnist iak forma poiednannia stabilnosti ta nestabilnosti v ekonomichnomu rozvytku [Cyclicity as a form of combination of stability and instability in economic development]. (n.d.). <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b01f1224-b2a7-4a8b-8ac0-b6a7cd65374b/content>.
14. Shumpeter, J. (2011). *Teoriia ekonomichnoho rozvytku: Doslidzhennia prybutkiv, kapitalu, kredytu, vidsotka ta ekonomichnoho tsyклу [Theory of economic development: Research of profits, capital, credit, interest and economic cycle]*. Kyievo-Mohylians'ka akademiia.
15. Shumpeter, J.A. (1995). *Kapitalizm, sotsializm i demokratiia [Capitalism, socialism and democracy]*. Vyd-vo «Osnovy».
16. Shumska, S.S. (2015). *Makroekonomichni dysbalansy ekonomichnoho rozvytku: ievropeiska praktyka ta otsinka sytuatsii v Ukraini [Macroeconomic imbalances of economic development: European practice and assessment of the situation in Ukraine]*. *Yevropejs'kyj vektor ekonomichnoho rozvytku. Ekonomichni nauky – European vector of economic development. Economic sciences*, (1(18)), 211-226. <http://eurodev.duan.edu.ua/images/PDF/2015/1/24.pdf>.

Отримано 03.02.2023

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

UDC 338.12

JEL Classification: R10; R58

Mykhailo Gazuda

Doctor of Economic Sciences, Professor,
Professor of the Department of Economics and Entrepreneurship
Uzhhorod National University (Uzhhorod, Ukraine)

E-mail: misha.gazuda@uzhnu.edu.ua**ORCID:** <https://orcid.org/0000-0003-3947-5997>. **ResearcherID:** [AAU-3600-2020](https://orcid.org/0000-0003-3947-5997)**Lesya Gazuda**

Doctor of Economic Sciences, Professor,
Professor of the Department of Economics and Entrepreneurship
Uzhhorod National University (Uzhhorod, Ukraine)

E-mail: lesya.gazuda@uzhnu.edu.ua**ORCID:** <https://orcid.org/0000-0003-2469-3748>. **ResearcherID:** Y-9484-2018**Yanina Almashiy**

PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Economics and Entrepreneurship,
Uzhhorod National University (Uzhhorod, Ukraine)

E-mail: yanina.almashiy@uzhnu.edu.ua**ORCID:** <https://orcid.org/0000-0001-8646-3417>**SCIENTIFIC AND THEORETICAL ASPECTS
OF CYCLICITY OF ECONOMIC DEVELOPMENT**

Abstract. *The article is devoted to the study of scientific approaches to understanding the essential features of the cyclical development of the economic system. During the research, it was found that a characteristic feature of economic development is its cyclicity, which is accompanied by separate periods of depression, imbalance and instability of development in the conditions of economic crises, unevenness of economic growth, or downward trends (recession). Separate approaches to the scientific interpretation of the cyclicity of economic development, the peculiarities of the manifestation of economic cycles and crisis phenomena within economic systems at different levels, in particular the micro-, meso-, and macro-levels, are considered. The scientific aspects of the essential understanding of economic cycles, cyclical fluctuations in their interdependence between phenomena and events of an economic nature, cyclical and non-cyclical factors influencing the formation of market conditions are justified. Attention is focused on the actualization of the consideration of theoretical provisions regarding the substantiation of K-cycles in the process of forecasting the modern development of economic systems, as a dynamic factor influence on the permanence of social changes, which are characterized by irreversible phenomena and laws of the development of society, while remaining the dominant form of socio-economic cycles forming modern trends geoeconomic and geopolitical development. The use of these provisions outline the possibility of forming probabilistic, potentially confirmed forecasts of the socio-economic development of the country and its regions for the future.*

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

The role of scientific and technical progress and innovative implementations, which form a synergistic effect of ensuring economic development, is noted. At the same time, the mentioned implementations are a transition to a new, innovative cycle, strengthening the mentioned effect both at the initial stage of development and in the process itself. It is noted that the wave-like nature of the formation of innovative economic cycles is determined by certain prerequisites, which relate to the presence of scientific discoveries and technical inventions, as well as the possibilities of their application in the field of management. It is outlined that the innovative factor is the basis of the balanced development of large cycles. In the process of scientific research, certain laws of an evolutionary nature were revealed, which manifest themselves in the interval periods of economic cycles and are accompanied by both the development and prosperity of the country's economy, as well as downward and crisis tendencies.

Keywords: *scientific aspects; cyclicity of economic development; innovations; scientific and technological progress; crisis phenomena.*

References: 16.

Бібліографічний опис для цитування:

Газуда М. Газуда Л. Алмашій Я. Науково-теоретичні аспекти циклічності розвитку економіки. *Науковий вісник Полісся*. 2023. № 1(26). С. 7-18.